Ügyszám: ABI-3017-3/2010/K

Tisztelt […]!

2010. június 21-én megküldött beadványában az MTA Filozófiai Kutatóintézete működésével kapcsolatos dokumentumok nyilvánossága ügyében kért tőlem állásfoglalást.

Beadványában mellékelte az Intézet igazgatójának 2010 februárjában kelt, az Intézet munkatársainak címzett levelét, melyben az igazgató az intézeti Szervezeti és Működési Szabályzatra hivatkozva arra hívta fel a munkatársak figyelmét, hogy *„nem megengedett az Intézet ügyeinek az igazgató engedélye nélküli nyilvánosságra hozatala”*. Felkérte a munkatársakat, hogy a továbbiakban ne nyilatkozzanak sem külső személynek, sem a sajtónak az intézet ügyeiről. Az igazgató szerint *„az eddigi nyilatkozatok és sajtómegkeresések az Intézet szabályzatába ütköznek”*. A levél hivatkozik továbbá arra, *hogy „az SZMSZ 15.2. pontja szerint ’minden közalkalmazott … a közalkalmazotti jogviszony alatt felel a munkájával és egyéb módon tudomására jutott államtitok és szolgálati titok, üzemi, üzleti titok (know-how) megőrzéséért. Bármely szerv előtt ilyen ügyekben tanúskodni, nyilatkozatot tenni, szakértői véleményt adni (…) csak abban az esetben szabad, ha az igazgató a titoktartási kötelezettség alól felmentést adott.’”*

Az igazgatói levél végül leszögezi, hogy *„az Intézetben történő események a szolgálati titok körébe tartoznak, kivéve azok az események, melyek félreérthetetlenül nyilvánosan kerülnek meghirdetésre. E levél maga is a szolgálati titok része. Felhívom a tisztelt Munkatárs figyelmét, hogy az SZMSZ a Kutatóintézet közalkalmazotti státuszban lévő tagjai számára törvényerővel bír.”*

Ön beadványához mellékelte az Intézet igazgatójának másik, 2010. március 20-án kelt levelét, melyben az igazgató megindokolta, miért nem áll módjában visszavonni az Intézetben korábban történt események szolgálati titokká minősítését. Az igazgató az államtitokról és a szolgálati titokról szóló 1995. évi LXV. törvény 4. §-ára és 1. sz. mellékletének 142. pontjára hivatkozott.

Mint beadványában írja *„az akadémiai kutatóintézetek körében példátlan, és szakmánk és tágabban a bölcsészet- és társadalomtudományok egészére nézve veszélyes, precedens értékű rendelkezés visszavonására mind a mai napig nem került sor.”*

Az üggyel kapcsolatos álláspontom a következő:

Az MTA Filozófiai Kutatóintézete igazgatójának sem a korábbi titoktörvény: az államtitokról és a szolgálati titokról szóló 1995. évi LXV. törvény (Ttv.), sem pedig az ezt 2010. április 1-jével hatályon kívül helyező, a minősített adat védelméről szóló 2009. évi CLV. törvény (Mavtv.) alapján nem volt, illetőleg nincs titokminősítési jogosultsága. Fontos továbbá, hogy mind a Ttv., mind a Mavtv. a titokminősítés érvényességéhez szigorú formai szabályokat ír elő. E szabályok betartása nélkül nem jön létre minősített adat. Az igazgatói levélben foglalt rendelkezésnek tehát – az alábbiakban kifejtett indokok alapján – jogi relevanciája nincs.

1. Az egykori Ttv. 6. § (1) bekezdése sorolta fel a titokminősítésre jogosult személyeket. E lista n) pontja szerint feladat- és hatáskörében titokminősítésre a Magyar Tudományos Akadémia elnöke volt jogosult, az akadémiai intézetek vezetői nem. A törvény 1. számú mellékletében semmilyen rendelkezés nem volt a szolgálati titkokat illetően, hiszen az az *államtitokköri* jegyzéket tartalmazta, vagyis azokat az adatfajtákat, amelyeket az arra jogosult *államtitokká* minősíthetett. A jelenleg hatályos Mavtv. szerint már az Akadémia elnöke sem jogosult minősítésre.

2. A jelenleg hatályos Mavtv. – hasonlóan a korábbi Ttv.-hez – részletes szabályokat tartalmaz a titokminősítési eljárásról és a minősítés formai követelményekről. A 6. § (7) bekezdése kimondja, hogy a minősített adat a minősítő által történő minősítéssel jön létre. A minősített adat létrejöttéhez a minősítési jelölés formai követelményeit is be kell tartani.

Amennyiben tehát az Intézet igazgatójának lenne is titokminősítési jogosultsága, akkor sem élhetne ezzel belátása szerint. A titokminősítés alkotmányos kritériumait az Alkotmánybíróság a 34/1994. (VI. 24.) AB határozatban állapította meg, megsemmisítve a pártállami önkényes és parttalan titkosítást lehetővé tevő addigi szabályozást. A testület a minősítésre jogosult személyek széles és pontosan nem definiált körét és az eljárási, formai követelmények hiányát egyaránt alkotmányellenesnek találta.

3. Mind a korábbi, mind a jelenlegi titoktörvény alapján egyértelmű, hogy a titokminősítés adatokra, információkra vonatkozhat, eseményekre, jelenségekre nem.

4. Az intézet igazgatója a 2010. február 18-i levelében az intézeti SZMSZ-re hivatkozva hívta fel a munkatársak figyelmét titoktartási kötelezettségükre. Álláspontom szerint a 2001 márciusában született SZMSZ 15.2. pontját indokolt a megváltozott jogszabályoknak megfelelően módosítani, hiszen jelenleg már sem az államtitok, sem a szolgálati titok intézménye nem létezik. Az SZMSZ nem lehet ellentétes a hatályos törvényekkel. Amennyiben ez mégis előfordul, úgy értelemszerűen a törvények rendelkezései szerint kell eljárni. Titokminősítési jogosultság hiányában vezetői mérlegelés kérdése, hogy az Magyar Tudományos Akadémia Filozófiai Kutatóintézetének SZMSZ-ében – a hatályos törvényekkel egyébként összhangban lévő – titoktartásra vonatkozó rendelkezésnek van-e helye.

A hatályos SZMSZ-t illetően jelzem, hogy az Alkotmánybíróság az 56/1994. (XI. 10.) AB határozatában hangsúlyozta, hogy a magánszférához való jog, az önmegvalósítás joga, a személyiség szabad kibontakozása és az autonómia védelme megköveteli, hogy az állam az ember sérthetetlen és elidegeníthetetlen alapvető jogait tartsa tiszteletben és védelmezze. Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint a közalkalmazotti jogviszonyhoz méltatlan munkahelyen kívüli magatartás csak abban az esetben járhat az alkalmazottat sújtó jogkövetkezményekkel, ha a magatartás az alkalmazó érdekszféráját hátrányosan befolyásolja, és ha az közvetlenül és valóságosan hat a közalkalmazotti jogviszonyra, a közalkalmazott státuszára, beosztásának társadalmilag is fontos lényegi elemeire. Tekintettel arra, hogy súlyos személyi problémák esetén a jogviszony alkalmatlanság címén megszüntethető, a jogalkotó, figyelemmel az Alkotmánybírósági e döntésre, 1996 áprilisában hatályon kívül helyezte a közalkalmazottak jogállásáról szóló törvénynek azt a rendelkezését, mely szerint a közalkalmazott a munkahelyén kívül is köteles a közalkalmazotti jogviszonyhoz, munkaköréhez és beosztásához méltó magatartást tanúsítani. Az SZMSZ-nek tehát ezt a részét is felül kell vizsgálni.

5. Levelében arra is választ vár, hogy van-e módja egy kutatóintézeti igazgatónak arra, hogy egy esetlegesen etikai vizsgálati, fegyelmi vagy bírósági üggyel kapcsolatban szabályos etikai, fegyelmi vizsgálat lefolytatása helyett adatgyűjtést végezzen azáltal, hogy a munkatársaktól aláírt „megnyilatkozásokat", „leírásokat". ill. „beszámolókat" kér. Az Intézet igazgatója a munkatársakra vonatkozó adatgyűjtést csak a törvények betartása mellett végezhet. Ennek feltételeit a személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény határozza meg. Eszerint személyes adat akkor gyűjthető, ha ahhoz az érintett hozzájárul, vagy azt törvény elrendeli. Törvény híján az érintettek hozzájárulása nélkül adatközlésre a munkatársak törvényesen nem kötelezhetők.

6. Végül tájékoztatom, hogy hatáskör hiányában nem vizsgálhatom, hogy az az igazgatói tilalom, mely szerint egy akadémiai kutatóintézet munkatársai igazgatói engedély hiányában az intézet ügyeiről nem tájékoztathatnak másokat, nem nyilatkozhatnak a sajtónak, mennyiben fér össze a szólásszabadsággal, a véleménynyilvánítás szabadságával.

Budapest, 2010. július 15.

Üdvözlettel:

Dr. Jóri András